

กระบวนการทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิต ภาพสะท้อนจากประสบการณ์ชีวิต
บุคคลที่หวนกลับไปคิดถึงสารเสพติดซ้ำ

บุหงา คุณยสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2553

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ บุษงา ดุสยสิทธิ์ จบนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์ วิเศษสุวรรณ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(นายแพทย์ทรงสิทธิ์ อุดมสิน)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์ วิเศษสุวรรณ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธิธาทิพย์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกลีกร)

วันที่ 23 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2552

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความกรุณาและความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณาที่ได้รับจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์ วิเศษสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ อเนกสุข อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นายแพทย์ทรงสิทธิ์ อุดมสิน ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ สุทธาทิพย์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำปรึกษาและช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าความรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณสถาบันธัญญารักษ์และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความเอื้ออำนวยในการประสานงานและสถานที่ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณผู้คิดสารเสพติดทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ ทั้งให้ความร่วมมือ ความไว้วางใจ บอกเล่าประสบการณ์การกลับไปเสพสารเสพติดซ้ำของตนเองเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน และน้อง ๆ สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อปารมย์ คุณแม่ทองเจือ คุณลยสิทธิ์ และญาติพี่น้องที่ให้กำลังใจ ความหวังใจ ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ท้ายที่สุดขอขอบคุณเพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุก ๆ ท่านที่ให้การช่วยเหลือสนับสนุนเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่ บพทรี บุรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

บุหงา คุณลยสิทธิ์

49911246: สาขาวิชา: จิตวิทยาการให้คำปรึกษา; วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา)

คำสำคัญ: กระบวนการทางสังคม/ วิธีการดำเนินชีวิต/ ประสบการณ์ชีวิต/ บุคคลที่หวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ

บุหงา คุณสิทธิ์: กระบวนการทางสังคม และวิธีการดำเนินชีวิต ภาพสะท้อนจากประสบการณ์ชีวิต บุคคลที่หวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ (SOCIAL PROCESS AND LIFE STYLE: REFLECTION ON LIFE EXPERIENCE OF RELAPSE SUBSTANCE DEPENDENCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: อนงค์ วิเศษสุวรรณ, Ed.D., สมโภชน์ อเนกสุข, กศ.ด. 155 หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ผู้ติดสารเสพติดซ้ำ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลประกอบ จำนวน 6 คน ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล สังเกตพฤติกรรม จนกระทั่งข้อมูลมีความสมบูรณ์แล้วสรุปผลการวิจัย

1. การหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ คือ การเสพยาเสพติดอีกครั้งหลังได้รับการบำบัดไปแล้วโดยมีปัจจัยที่นำไปสู่การติดสารเสพติดซ้ำคือ การกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม พบเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัวที่เสพยาเสพติด มีเงิน ความเคยชิน สัญจรผ่านแหล่งขาย และแหล่งเสพยาเสพติด เสพเพื่อตอบสนองอารมณ์และความรู้สึก และควบคุมตนเองไม่ได้
2. กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่หวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ พบว่า ครอบครัว เพื่อน สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้มีอุปนิสัยนิสัย พฤติกรรม จนเกิดความเคยชินต่อการเสพยาเสพติด และได้การเข้าสู่กระบวนการบำบัด 2 ทาง คือ ถูกควบคุมตัวตามกฎหมาย และครอบครัวส่งมาบำบัด ภายหลังจากการบำบัด บางคนหยุดสารเสพติดได้ระยะหนึ่งแล้วกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ แต่บางคนเสพยาเสพติดซ้ำทันที เมื่อกลับไปสู่บริบทเดิม
3. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ พบว่ามี 2 รูปแบบ รูปแบบแรกมี 5 ขั้นตอน คือ 1) เสพยาเสพติดเป็นครั้งคราว ไม่ต่อเนื่อง 2) เสพในช่วงระยะเวลาที่ต่อเนื่องเพียงสั้น ๆ 3) การติดซ้ำ โดยเพิ่มปริมาณการเสพ และเสพซึ่งมีระยะเวลานานกว่า ขั้นที่ 2 นานขึ้นเป็นสัปดาห์ 4) ช่วงการติดซ้ำ เป็นการเสพยาเสพติดอย่างต่อเนื่องมีระยะเวลานานขึ้นเป็นเดือน และเสพในปริมาณที่มากขึ้น เสพไปเรื่อย ๆ หากยังมีสารเสพติดในครอบครอง และขึ้นสุดท้าย 5) การเสพยาเสพติด เป็นการเสพที่ยาวนานต่อเนื่อง และใช้ปริมาณสารเสพติดมากกว่าขั้นอื่น โดยมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้อง และหมกมุ่นกับสารเสพติด รูปแบบที่สองมี 2 ขั้นตอน คือ 1) การเสพเป็นครั้งคราว ไม่ต่อเนื่อง หากมีสารเสพติดจึงเสพ ไม่มีก็ไม่เสพ ระยะเวลาความต่อเนื่องไม่แน่นอน 2) การเสพยาเสพติด คือ ไม่สามารถหยุดสารเสพติดได้เองเพราะ มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการเสพหรือขายสารเสพติด

49911246: MAJOR: COUNSELING PSYCHOLOGY; M.Sc. (COUNSELING PSYCHOLOGY)

4 KEYWORDS: SOCIAL PROCESS/ LIFE STYLE/ LIFE EXPERIENCE/ RELAPSE SUBSTANTANCE DEPENDENCE

BU – NGA DULAYASITH: SOCIAL PROCESS AND LIFE STYLE: REFLECTION ON LIFE EXPERIENCE OF RELAPSE SUBSTANCE DEPENDENCE. ADVISORY COMMITTEE: ANONG WISESSUWAN, Ed.D., SOMPOCH ANEGASUKHA, Ed.D. 155 P. 2010.

The qualitative research method was employed to investigate the social process and life style from the life experience of relapse substance dependence. The six key informants were purposively selected, others six informants were also included. The data were collected by personal in - dept interview and behavioral observation until the data were saturated.

The results of the study were as follows:

1. A relapse substance abuse occurred after relapse prevention when the patients turned back to their old environment. They had friends and family members who addicted. They passed drug sellers' place. They respond to their craving, lacking of self - control.

2. Social process and life style from the life experience of relapse substance abuse were found that families, friends, and environments had impact on behavior, personality, and habitude of relapse substance. There were two ways to get in the treatment process; first, substance abuse were controlled by the law, and second, they were sent to treat by their families. After the treatment process, some of them could stop using drug for a while, and then, they relapsed. Nevertheless, someone relapsed immediately because they went back to the old environment.

3. Synthesizing the pattern of relapse substance, there were two patterns. The first is the five processional relapse pattern; 1) Intermittently used substance, 2) Continuously used substance in a short time, 3) Continuously used a large quantity of substance more than the second step, 4) Continuously used substance for months and increase a quantity of substance, 5) Used substance for a long time in a large quantity of substance more than other steps. In addition, relapse substance abuse had lifestyle that normally concerned with substance. And the second is the two unprofessional relapse pattern; 1) Intermittently used substance in intermittent times. 2) Could not stop using substance by themselves and/ or sold substance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ฐานแนวคิดในการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัยครั้งนี้.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	7
สนามการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดกระบวนการทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องต่อการคิด	
สารเสพติดและการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ.....	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการติดสารเสพติดและการหวนกลับไป	
ติดสารเสพติดซ้ำ.....	25
เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	29
3 วิธีการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล.....	44
กรอบแนวคิดเบื้องต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	50
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิจัย.....	52
ข้อมูลและบริบทของผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลประกอบ.....	52
การให้ความหมายของการหวนกลับไปติดตามเสพติดซ้ำของผู้ให้ข้อมูล.....	64
กระบวนการทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล.....	65
ผลการสังเคราะห์กระบวนการทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างรูปแบบ	
การหวนกลับไปติดตามเสพติดซ้ำ.....	96
ความคาดหวังในอนาคตภายหลังการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา	
เสพติด ครั้งที่ 2.....	111
จิตวิทยาการให้คำปรึกษาต่อการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา	
เสพติด.....	112
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	116
สรุปผลการวิจัย.....	116
อภิปรายผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะ.....	129
บรรณานุกรม.....	131
ภาคผนวก.....	136
ภาคผนวก ก.....	137
ภาคผนวก ข.....	145
ภาคผนวก ค.....	150
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	155

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	53
2 ภูมิหลังการติดสารเสพติดของผู้ให้ข้อมูล.....	60
3 การหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ ครั้งที่ 2.....	62
4 กระบวนการทางสังคม และวิธีการดำเนินชีวิตก่อนใช้สารเสพติด.....	73
5 กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิต ช่วงเริ่มติดสารเสพติด.....	82
6 จุดหักเหที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด.....	87
7 กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตต่อการหวนกลับไปติด สารเสพติดซ้ำ.....	95
8 กลุ่มที่ 1 รูปแบบดำเนินไปตามขั้นตอนการติดสารเสพติดซ้ำ.....	99
9 กลุ่มที่ 2 รูปแบบไม่ดำเนินไปตามขั้นตอนการติดสารเสพติดซ้ำ.....	102
10 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางสังคม กับวิธีการดำเนินชีวิตตาม ขั้นตอนการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ.....	107
11 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางสังคม กับวิธีการดำเนินชีวิตที่ ไม่เป็นไปตามขั้นตอนการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ.....	110
12 จิตวิทยาการให้คำปรึกษาคู่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพต่อผู้ติดสารเสพติด.....	115

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แสดงขั้นตอนการติดซ้ำ.....	3
2 สรุปขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
3 กระบวนการทางสังคมก่อนใช้สารเสพติด.....	69
4 วิธีการดำเนินชีวิตก่อนใช้สารเสพติด.....	72
5 กระบวนการทางสังคมช่วงเริ่มติดสารเสพติด.....	78
6 วิธีการดำเนินชีวิตต่อการติดสารเสพติด.....	81
7 กระบวนการทางสังคมต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสาร เสพติด.....	84
8 วิธีการดำเนินชีวิตต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด.....	86
9 กระบวนการทางสังคมต่อการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ.....	91
10 วิธีการดำเนินชีวิตต่อการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ.....	94
11 กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตต่อการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ ดำเนินไปตามขั้นตอน.....	96
12 กระบวนการทางสังคมและวิธีการดำเนินชีวิตต่อการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำ โดยไม่ดำเนินไปตามขั้นตอนการติดซ้ำ.....	98
13 ขั้นตอนการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำและการเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติด.....	104
14 รูปแบบที่ 1 ขั้นตอนการหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำเป็นไปตามขั้นตอนการติดสาร เสพติดซ้ำ.....	106
15 รูปแบบที่ 2 การหวนกลับไปติดสารเสพติดซ้ำที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอนของการติด สารเสพติดซ้ำ.....	109